

Катарина М. Аксић
Државни универзитет у Новом Пазару¹
Департаман за филолошке науке
Аница Р. Радосављевић
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Катедра за англистику

ЈЕДНО ОД ЗНАЧЕЊА ЕНГЛЕСКОГ ПРЕДЛОГА *OVER*

У овом раду анализирамо могућност прагматичког извођења значења *покривања* које се приписује енглеском предлогу *over*. Показаћемо како се у неколико студија ово значење тумачи као посебно значење датог предлога, и има више варијанти у зависности од карактеристика ентитета које предлог повезује. Кроз неколико примера ћемо указати на то да се до овог значења може доћи приликом самог тумачења исказа. Полазимо од основног значења које за предлог *over* предлажу аутори принципијелне полисемije. Ово значење комбинујемо, пре свега, са познавањем контекста и карактеристикама трајектора и оријентира. Такође прихватамо став Lakoff-а о промени перспективе посматрања, тј. о *рошираним* *схемама*. Тако долазимо до значења *покривања* које не заузима посебно место у семантичкој меморији, већ се изводи приликом интерпретације исказа.

Кључне речи: предлог *over*, *покривање*, трајектор, оријентир, ротираним схеме

1. Увод

У овом раду се разматра једно од значења енглеског предлога *over* који представља предмет истраживања великог броја радова из различитих лингвистичких области. Овај облик занимљив је због комплексних семантичких особености, као и разноврсности у смислу граматичких категорија, тј. због тога што може бити употребљен као предлог, прилог, глаголска партикула и префикс. Ми ћемо се усредсредити на семантичке особености овог предлога, тачније на једно од његових значења.

У великом броју радова, нарочито из области когнитивне лингвистике (на пример Lakoff 1987; Dewell 1994; Brugman 1998; Tyler и Evans 2003; Расулић 2004), овај облик се третира као изразито полисемичан. Једна од класичних дефиниција полисемije јесте да она представља повезивање двају или више међусобно повезаних значења са једном лингвистичком јединицом (Taylor 1989/2003: 144). Основна идеја когнитивне лингвистике јесте да се језик не може одвојити од других когнитивних

¹ kaja.aksic@hotmail.com

способности. Језик, појмовни, тј. концептуални систем, и искуство које настаје кроз интеракцију са стварношћу међусобно су условљени и не могу се одвојити. Мноштво инпута из спољашње средине разврстава се у категорије, а процес категоризације се сматра нужним за појмовну организацију. Когнитивисти прихватају *теорију пројекције* којом се одређују принципи категоризације, док се само разврставање појмова у категорије врши по принципу сличности. Вишезначна, тј. полисемична, лексема је категорија, а њени чланови су појединачна значења која су организована око прототипа. Поједина значења су бољи представници категорије, тј. имају статус прототипа, док се остала на прототипе надовезују на основу сличности. Дакле, у центру значењске мреже налази се основно значење, док се остала изводе, директно или индиректно, из датог централног значења. Сва значења представљају „чворове” у значењској мрежи. Значења предлога *over*, као и предлога уопште, деле се на физичка и апстрактна. Ми ћемо се у овом раду бавити једним од значења које се односи на физичке релације, а у питању је значење *покривања*. Оно се може илустровати примером *The board is over the hole* (Lakoff 1987). Напомињемо да облик *over* у овом значењу припада грама-тичкој категорији предлога.

Навешћемо ставове и тумачења значења *покривања* код неколико аутора, а затим навести наш став о томе како би се ово значење могло тумачити другачије. Наиме, изнећемо став о томе да се ово значење може извести прагматички, тј. приликом интерпретације исказа.

2. Преглед литературе

Од многих радова који се баве предлогом *over*, изабрали смо три студије којима ћемо посветити посебну пажњу. У питању је истраживање Ранка Бугарског (1996) у коме се користе структуралистичке аналитичке процедуре, студија чији је аутор Lakoff (1987), која спада у област когнитивне лингвистике, и студија чији су аутори Tyler и Evans (2003), такође из области когнитивне лингвистике.

2.1. Истраживање Ранка Бугарског

Р. Бугарски (1996) се бави синтаксичким, лексичким, и семантичким карактеристикама изабране групе енглеских предлога (*over, under, above, below* и *beneath*). Користи таксономско-дескриптивни приступ, и поред засебне анализе сваког од предлога, разматра и систем који они образују. Према Расулић (2004: 13), ова студија наговештава појаву когнитивне лингвистике због залагања аутора да значење има примат у односу на форму, начина класификовања значења, и слично.

У анализи значења предлога *over*, аутор долази до три суперкате-горије значења, тј. опште семантичке сфере, из којих су изведена сва остала значења. У питању су суперкате-горије значења које се могу парафразирати енглеским облицима *above, on* и *across*. Укупан број значења

предлога *over*, према Бугарском, износи 24. Значење *покривања* налази се у бази Б која се може парафразирати енглеским предлогом *on*. Ово значење сматра се једном од важнијих категорија базе. Занимљиво је да Бугарски разликује три различите врсте *покривања*, практично три различита значења под истим именом. У питању су:

- 1) Покривање (два дела одеће) - He wore a coat *over* his shirt.
- 2) Покривање (рука на устима и слично) - He put his hand *over* her mouth.
- 3) Покривање (остало) - Dust lay *over* the furniture.

2.2. Lakoff

Lakoff (1987) даје минуциозну анализу предлога *over* из перспективе когнитивне лингвистике. Овај предлог сматра изразито полисемичним, при чему свако од многобројних систематски повезаних значења заузима посебно место у семантичкој меморији. Lakoff одређује централно, прототипично значење предлога, сматрајући да се остала значења изводе из њега. Метафорична значења изводи помоћу когнитивне метафоре². Аутор инсистира на описивању значења помоћу сликовних схема и њихових трансформација. Овакав опис значења типичан је за проучавања вишезначних лексема у оквиру когнитивне лингвистике.

Централним, основним, или прототипичним, значењем датог предлога Lakoff сматра *изнад* и *преко* (*above* and *across*). Посматрани облик као основно значење има просторну конфигурацију у којој се трајектор³ налази изнад, и прелази са једне на другу страну неспецификованог оријентира (1987: 419). Дакле, према овом аутору облик *over* кодира *смазу* (*path*) у свом основном значењу, док је по питању *контакта* ово значење неутрално.

Аутор прецизира који тип оријентира је могућ у просторној конфигурацији (различит тип оријентира кодира различито значење), тј. разликује: 1) оријентир који је тачка, тј. нема релевантну унутрашњу структуру, 2) простире се преко одређене површине, 3) вертикалан је, 4) уједно се простире преко неке површине, и вертикалан је. У опис значења укључена је и компонента контакта, или његовог одсуства, између трајектора и оријентира, као и постојање тачке фокуса. Оваква анализа је детаљна, представља потпуну спецификацију значења предлога (*full specification approach*), а аутор занемарује могућност постојања значењских компоненти које проистичу из интеракције са контекстом.

2 Когнитивна метафора је механизам помоћу кога се неки апстрактни појам објашњава помоћу неког искуствено ближег појма. Врши се пресликавање из изворног у циљни домен. Неки од примера когнитивних метафора су ЉУБАВ ЈЕ ПУТОВАЊЕ, РАСПРАВА ЈЕ РАТ, ВРЕМЕ ЈЕ ПРОСТОР (Lakoff, Johnson 1980).

3 Трајектор је истакнути елемент профилисаног односа, а оријентир је неистакнути елемент у односу на који се трајектор позиционира. На пример, у реченици *The board is over the hole*, лексема *board* представља трајектор, а лексема *hole* је оријентир.

Lakoff сматра да је једна од сликовних схема посматраног облика схема *покривања*. Овај аутор разликује више врста *покривања* које зависе од природе трајектора и оријентира. Наиме, овај аутор засебним значењима сматра оно код којег трајектор покрива неспецификовани оријентир, и оно код којег се оријентир простире преко неке површине. Такође у обзир узима компоненту контакта, податак о томе да ли се трајектор креће, и слично. Узимајући у обзир све ове факторе, укупно добија осам сликовних схема које илуструју ово значење.

Када су типови трајектора у питању, разликује их четири. Навешћемо примере којима аутор илуструје различите типове трајектора, самим тим и различите врсте покривања, тј. засебна значења у семантичкој меморији:

- 1) дводимензионалан трајектор који у потпуности покрива оријентир – The board is *over* the hole.
- 2) трајектор који покрива оријентир тако да остану извесни непокривени сегменти – The city clouded *over*.
- 3) трајектор који формира стазу која пресеца оријентир – I walked all *over* the hill.
- 4) мултиплицирани трајектор – The guards were posted all *over* the hill.

2.3. Tyler и Evans

Анализа предлога *over* коју дају Tyler и Evans (2003) припада когнитивнолингвистичким, али се у великој мери разликује од оне чији је аутор Lakoff. Tyler и Evans, аутори принципијелне полисемије, прихватају хипотезу о под-детерминисаности природних језика⁴, те нека од значења сматрају прагматички изведеним. Не узимају у обзир физичке карактеристике трајектора и оријентира, и добијају мањи број значења у односу на друге ауторе, укупно 15, од којих се шест значења односи на физичке релације, док девет значења припада апстрактном домену. Основним значењем, које називају прото-сценом, ови аутори сматрају просторну конфигурацију у којој се трајектор налази на вертикално вишој позицији у односу на оријентир, и ови ентитети налазе се у сфери међусобног утицаја.

Једно од значења које се односи на физичке релације је значење *покривања* које, према Tyler и Evans, означава физичку релацију у којој трајектор заклања оријентир, делимично или у потпуности. Ови аутори сматрају да се ово значење може прагматички извести у просторној конфигурацији у којој се трајектор налази на вертикално вишој позицији од оријентира, као у примеру *The tablecloth is over the table* (2003: 90). У овом и сличним примерима предлог се тумачи на основу његовог централног значења и нашег општег познавања елемената у исказу. Код случајева у којима се трајектор не налази на вертикално вишој позицији

4 Ова хипотеза односи се на то да језичка семантика никада не исказује у потпуности пуну пропозицију, те су потребни прагматички процеси да би се дошло до основне пропозиције исказа (Carston 2002: 360).

од оријентира, ови аутори сматрају да се ради о засебним значењима која се не могу конструисати *on – line*. Ово илуструју примером *They put a transparent plastic sheet over the painted ceiling of the chapel during repairs* (2003: 91). У овом примеру се, стриктно говорећи, трајектор *a transparent plastic sheet* налази испод оријентира *the painted ceiling*.

2.3.1. Конструкција значења *on – line*

Аутори принципијелне полисемије критикују анализу Lakoff-а због тога што он спецификује све могуће контексте у којима се посматрани предлог може наћи, и сваку од тих употреба сматра посебним значењем. Дакле, занемарује улогу контекста и инференцијалних способности.

Tyler и Evans сматрају да су значења повезана са лексемом *over* релативно апстрактне природе. Она се на концептуалном нивоу повезују са елементима контекста, и одатле проистиче низ *on – line* интерпретација. Следећа два примера Lakoff тумачи као засебна значења због различитости међу оријентирима (*city* представља издужени оријентир, док *wall* то није):

- 1) The plane flew *over* the city.
- 2) The bird flew *over* the wall.

Аутори принципијелне полисемије сматрају да предлог у овим примерима означава исту просторну конфигурацију, тј. трајектор који се креће *изнад* и *преко* оријентира. Карактеристике самих ентитета у просторној конфигурацији изводе се из контекста, предлог их не кодира својим значењем.

Приликом извођења значења *on – line* користе се различите инференцијалне стратегије. Tyler и Evans издвајају три најзначајније: најбоље уклапање, познавање закона физике, и тополошку екстензију (Tyler, Evans 2003: 57). Најбоље уклапање се односи на то да говорници бирају, из ограниченог репертоара затворене класе речи попут предлога, онај облик који се најбоље уклапа у концептуалну просторну релацију и говорникове комуникативне потребе. Познавање закона физике такође је битан фактор код формирања значења, на пример, познавање функционисања гравитационе силе доводи нас до закључка да већина ентитета не може лебдети у ваздуху, и слично. У оквир ове инференцијалне стратегије спада и наше опште знање, на пример да је зид непробојна препрека кроз коју се не може пролетети (пример (2)). Тополошка екстензија се односи на то да концептуализација не подлеже фиксним геометријским параметрима, већ су физички параметри релативни, мада односи између ентитета остају константни.

3. Значење покривања изведено приликом интерпретације исказа

Као што смо поменули, аутори принципијелне полисемије прихватају хипотезу о под-детерминисаности природних језика. У складу са тим, заговарају став да се нека од значења предлога могу извести приликом интерпретације исказа, тј. да се у обзир мора узимати контекст у коме је одређени исказ употребљен. Значење предлога у примеру *The tablecloth is over the table* се тумачи као прагматички изведено зато што се трајектор налази на вертикално вишој позицији од оријентира. Опште знање нам указује на то да је сто покривен, тј. да му се горња површина у потпуности или уопште не види, заклоњена је од посматрача.

Поставља се питање да ли се само код оваквих случајева значење *покривања* изводи помоћу основног значења предлога и контекста. Као основно значење узимамо оно које су навели аутори принципијелне полисемије, тј. трајектор који је на вертикално вишој позицији од оријентира, уз могућност интеракције међу њима. Ми сматрамо да није неопходно да се трајектор налази на позицији вертикално вишој од оријентира.

3) Joan nailed a board *over* the hole in the ceiling. (Tyler и Evans 2003: 43)

У примеру (3) се трајектор *board* налази испод оријентира, али предлог *under* није употребљен. За разлику од аутора принципијелне полисемије, сматрамо да се и код оваквих примера значење предлога може изводити прагматички. Наиме, потребно је да постоји одговарајућа перспектива из које се ентитети посматрају, таква да трајектор делимично или у потпуности покрива оријентир, тј. да онемогућава да поједини делови, или оријентир у целини, буде видљив. Ово становиште заговара Lakoff (1987: 429), и овакве сликовне схеме назива *рошираним схемама*. Наравно, у његовој минуциозној анализи елемент ротиране схеме се додаје на постојеће конфигурације и тако се добијају нова значења.

Сматрамо да се коришћењем инференцијалних стратегија које предлажу Tyler и Evans, уз додавање могућности ротираних схема, тј. промене перспективе посматрања, може прагматички изводити значење *покривања*. Тиме се, приликом тумачења исказа, не придржавамо стриктно конфигурације која је прописана основним значењем. Уједно користимо опште знање о ентитетима који у конфигурацији учествују, као и познавање ширег контекста. На овај начин ћемо анализирати неколико примера преузетих из истраживања чији је аутор Lakoff. Ови примери су илустрација различитих типова трајектора и код овог аутора представљају различите сликовне схеме.

4) There was a veil *over* her face. (Lakoff 1987: 429)

У примеру (4) се ентитет *veil* налази паралелно постављен у односу на ентитет *face*. Међутим, када посматрамо особу из уобичајене перспективе, вео заклања од погледа део њеног лица, тј. за правилно тумачење уопште није неопходно држати се тога да трајектор мора бити на вертикално вишој позицији. При тумачењу предлога у овом примеру значајну

улогу игра познавање енциклопедијских одредница концепата који су кодирани трајектором и оријентиром. Енциклопедијска одредница садржи информације о екстензији и/или денотацији самог концепта, односно о предметима, догађајима и/или својствима која се наводе у оквиру тог концепта. Ове информације се мењају кроз време и стално се додају нове, а истовремено неке информације о денотацији самог концепта престају да важе (Sperber, Wilson 1995). У овом случају, за тумачење је кључно познавање карактеристика велова, начин на који се они носе, ефекат сакривања који имају, и слично.

- 5) *As the rain came down, it froze and ice spread all over the windshield.* (Lakoff 1987: 429)

Пример (5) представља случај код кога трајектор готово у потпуности покрива оријентир, тј. оставља могућност за извесне „празнине”, тј. непокривене делове. Сматрамо да овакву употребу облика *over* можемо прагматички извести. Полазимо од основног значења које предлог кодира, и додајемо претпоставке које су настале из контекста. Најзначајнији елементи, за адекватно тумачење предлога, су нам енциклопедијске одреднице трајектора *ice*, као и оријентира *the windshield*. Користимо, такође, наше опште знање о томе шта се дешава када се киша заледи на стакленој површини, и слично. Узимајући ово у обзир, реченица јасно указује на то да се лед налази *на* предњем стаклу возила, тј. да га *покрива*.

- 6) *The spider crawled all over the ceiling.* (Lakoff 1987: 429)

У овом примеру трајектор *spider* у неким моментима свог кретања од погледа заклања оријентир *the ceiling*. Уобичајена перспектива из које посматрамо таваницу је она у којој подижемо поглед ка њој, тј. лоцирана је изнад посматрача. Стога се трајектор, из наше перспективе, налази изнад оријентира. Овде у обзир узимамо познавање општих карактеристика паука, тј. њихове способности да се крећу по таваници, и при том не падну под утицајем гравитационе силе.

- 7) *There were flies all over the ceiling.* (Lakoff 1987: 429)

Овај пример сличан је претходном. Разликује се по томе што је трајектор мултиплициран, и не креће се. Статичност трајектора кодирана је глаголом *to be*. Без обзира на ове додатне елементе, сматрамо да се значење предлога изводи по истом принципу, те да другачије карактеристике трајектора и оријентира не утичу на тумачење облика *over*.

4. Закључак

У овом раду смо размотрили значење *покривања* енглеског предлога *over* у три истраживања. Једно од њих написано је у оквиру структуралистичке традиције (Бугарски 1996), док два припадају области когнитивне лингвистике (Lakoff 1987, Tyler и Evans 2003). Заједничка особеност ових истраживања јесте да се у свима наводи велики број значења облика *over*. Сва та значења се наводе као засебна у семантичкој меморији, а

само значење *покривања* такође има више варијанти које су условљене природом ентитета чију релацију предлог означава.

Сматрамо да значење *покривања* не треба да се сврстава у посебна значења облика *over*, већ да се може прагматички извести. То је могуће уколико комбинујемо његово основно значење са контекстом употребе, и нашим општим знањем. Овде најпре подразумевамо познавање енциклопедијских одредница концепата којима су кодирани трајектор и оријентир, као и остали елементи у исказу. Као основно значење узимамо оно које предлажу Tyler и Evans (2003). У питању је просторна конфигурација у којој је трајектор на вертикално вишој позицији од оријентира, уз могућност интеракције међу њима. Инференцијалне стратегије које предлажу аутори принципијелне полисемије сматрамо потпуно прихватљивим, али не и њихов став да се однос ентитета мора стриктно посматрати. Овај просторни однос не посматра се стриктно, већ је могуће мењати перспективу посматрања. Ово Lakoff назива *рошираним схемама* и сматрамо да се ротација, тј. промена перспективе посматрања мора прихватити приликом прагматичког извођења значења *покривања*.

Овакав начин тумачења једне од просторних употреба предлога *over* не доводи до оптерећења семантичке меморије, већ у први план ставља тумачење *on – line*, у реалном времену, приликом интерпретације самог исказа.

Литература

- Brugman 1988: C. Brugman, *The Story of over: Polysemy, Semantics, and the Structure of the Lexicon*, New York: Garland.
- Bugarski 1996: R. Bugarski, *Predlozi over, under, above, below i beneath u savremenom engleskom jeziku (2. izdanje)*, Beograd: XX vek: Čigoja štampa.
- Carston 2002: R. Carston, *Thoughts and Utterances: The Pragmatics of Explicit Communication*, Oxford: Blackwell Publishing.
- Dewell 1994: R. Dewell, *Over again: image-schema transformations in semantic analysis*, *Cognitive Linguistics*, 5 (4): 351–380.
- Lakoff, Johnson. 1980: G. Lakoff, M. Johnson, *The Metaphors We Live By*, Chicago/London: University of Chicago Press.
- Lakoff 1987: G. Lakoff, *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Rasulić 2004: K. Rasulić, *Jezik i prostorno iskustvo: konceptualizacija vertikalne dimenzije u engleskom i srpskohrvatskom jeziku*, Beograd: Filološki fakultet, Beograd: Čigoja štampa.
- Sperber, Wilson 1995: D. Sperber, D. Wilson, *Relevance: Communication and Cognition (2nd ed.)*, Oxford: Blackwell Publishing.
- Taylor, 1989/2003: J. R. Taylor, *Linguistic Categorization. Third Edition*. Oxford: Oxford University Press.
- Tyler, Evans 2003: A. Tyler, V. Evans, *The Semantics of English Prepositions: Spatial Scenes, Embodied Meaning and Cognition*, Cambridge: Cambridge University Press.

Katarina M. Aksić
Anica R. Radosavljević

ONE OF THE MEANINGS OF THE ENGLISH PREPOSITION OVER

Summary

This paper analyzes the possibility of pragmatic derivation of the *covering* meaning assigned to the English preposition *over*. We show that this meaning of the preposition has been treated as a distinct one by several publications and that it appears in a number of variations depending on the characteristics of the entities that the preposition connects. We demonstrate on several examples that this meaning could be inferred in the course of utterance interpretation. Our starting point is the basic meaning of the preposition proposed by principled polysemy authors. We combine this meaning primarily with the knowledge of the context and the characteristics of the trajector and the landmark. We also accept Lakoff's view of the change of perspective, i.e. *rotated schemas*. Thus we arrive at the meaning of *covering* which is not a distinct node in our semantic memory, but a pragmatically derived meaning.

Keywords: preposition *over*, *covering*, trajector, landmark, rotated schemas

Примљен 15. априла 2014.
Прихваћен 13. априла 2015.